

„Wychowanie w Rodzinie” t. XXIV (1/2021)

nadesłany: 19.10.2021 r. – przyjęty: 30.11.2021 r.

Kinga KUSZAK*
Anna BASIŃSKA**

Rozmowa z dzieckiem w rodzinie w perspektywie przyszłych pedagożek

Conversation with a child in the family in the perspective
of future educators

Abstrakt

Wprowadzenie. Umiejętności interakcyjne są ważnym elementem działań socjalizacyjnych podejmowanych przez osoby dorosłe wobec dziecka. Rozmowa rodzica z dzieckiem jest relacją asymetryczną, zróżnicowaną ze względu na poziom kompetencji komunikacyjnych uczestników rozmowy (Rostańska, 2010, s. 62). Różnicujące są zarówno kompetencje dziecka, jak i dorosłego. Odpowiedzialność dorosłego polega na podejmowaniu konwersacji z dzieckiem na temat interesujący młodszego partnera interakcji, wymiany myśli o wspólnych sprawach i problemach, a jednocześnie tworzeniu dziecku warunków do ujawniania własnych poglądów, opinii i przekonań. Rodzice aranżują atmosferę poczucia równości osób, sprzyjającą otwartości i zwierzeniom (Harwas-Napierała, 2008, s. 25).

---

* **e-mail:** kingak@amu.edu.pl

Wydział Studiów Edukacyjnych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu,
Szamarzewskiego 89, 60-568 Poznań, Polska

Faculty of Educational Studies, Adam Mickiewicz University in Poznan, Szamarze-
wskiego 89, 60-568 Poznan, Poland

ORCID: 0000-0002-2430-7803

** **e-mail:** basinska@amu.edu.pl

Wydział Anglistyki, Kolegium Heliodori Święcickiej, Uniwersytet im. Adama Mickie-
wicza w Poznaniu, Grunwaldzka 6, 60-780 Poznań, Polska

Faculty of English, Collegium Heliodori Swiecicki, Adam Mickiewicz University in
Poznan, Grunwaldzka 6, 60-780 Poznan, Poland

ORCID: 0000-0002-7523-1538

W artykule poruszono zagadnienie rozmowy dorosłego (rodzica/opiekuna) z dzieckiem w perspektywie studentek pedagogiki.

Cel. Celem badań jest uzyskanie odpowiedzi na następujące pytania badawcze: Jaki czas na rozmowę dorosłego z dzieckiem studentki pedagogiki uznają za najbardziej właściwy? Jakie tematy, zdaniem studentek pedagogiki, powinni podejmować rodzice w rozmowie z dzieckiem? Jaki sposób prowadzenia rozmowy z dzieckiem przyszłe pedagożki uważają za najbardziej pożądaną?

Metoda. Autorki zaprezentowały materiał z badań sondażowych z wykorzystaniem ankiety, w których uczestniczyło 255 studentek. Badania realizowano od grudnia 2019 do stycznia 2020 roku.

Wyniki. Zdaniem studentek pedagogiki rozmowa rodzica/opiekuna z dzieckiem powinna odbywać się w sposób bezpośredni, wtedy gdy dziecko tego potrzebuje i sygnalizuje takie pragnienie. Należy ją prowadzić w sposób partnerski, niezależnie od sytuacji i zewnętrznych okoliczności. Uważny i wrażliwy dorosły powinien umieć dostrzec przejawy potrzeby komunikacyjnej sygnalizowane przez dziecko i zareagować poprzez podjęcie dialogu. Rozmowy należy koncentrować wokół spraw ważnych dla dziecka, zagadnień codziennych, atrakcyjnych i przyjemnych dla niego. Nie powinno się jednak unikać tematów trudnych. Za najważniejszą cechę rozmowy rodzica i dziecka studentki uznały szczerść. Wysoko oceniły też atmosferę spokoju, umiejętność koncentracji uwagi na dziecku, poważne podejście do rozmówcy, otwartość i klarowność komunikatów formułowanych przez dorosłego. Wśród ważnych cech rozmowy wskazały poprawność językową, cierpliwość dorosłego, troskę o dziecko, dostosowanie formy wypowiedzi do wieku, potrzeb i możliwości dzieci.

Słowa kluczowe: rozmowa dorosłego z dzieckiem, rozmowa w rodzinie, czas na rozmowę, temat rozmowy, sposób prowadzenia rozmowy z dzieckiem.

Abstract

Introduction. Interaction skills are important elements of socialization activities undertaken by adults with regard to the child. A conversation between a parent and a child is an asymmetric relationship that differs due to the level of communicative competences of the participants of the conversation (Rostańska, 2010, p. 62). The competences of both the child and the adult differ. The responsibility of an adult is to start a conversation with a child about an interesting topic, exchange on mutual matters and problems, while creating conditions for the child to reveal his/her own points of view, opinions, and beliefs. Parents create an atmosphere of equality that is conducive to openness and confiding (Harwas-Napierała, 2008, p. 25). The article deals with the issue of the conversations of an adult (a parent/a caregiver) with a child from the perspective of pedagogy students.

Aim. The aim of the research is to answer the following research questions: What time do students of pedagogy consider the most appropriate for an adult-child conversation? What topics, according to the students of pedagogy, should parents include when having conversations with their children? What style of conversation with the child do the future educators consider the most desirable?

Method. The authors presented material from the survey research with the use of a questionnaire in which 255 female pedagogy students participated. The research was conducted from December 2019 to January 2020.

Results. According to the students of pedagogy, the conversation between the parent/caregiver and the child should take place in a partnership, in a direct way when the child needs it and signals the need. It should be conducted in a partnership manner, regardless

of the situation and external circumstances. An attentive and sensitive adult should be able to perceive the manifestations of the communication need signalled by the child and react by initiating a dialogue. Conversations should focus on issues and matters important to the child, everyday issues, as well as topics attractive and pleasant to the child. However, difficult issues should not be avoided when talking to a child. The surveyed students considered honesty as the most important feature of the conversation between a parent and a child. They also highly rated the atmosphere of peace, the ability to focus attention on the child, a serious approach to the interlocutor, openness, and clarity of messages formulated by an adult. Among the important features of the conversation, they indicated linguistic correctness, adult patience, care for the child, and adapting the form of expression to the age, needs and capabilities of children.

Keywords: conversation between an adult and a child, family conversation, time for a conversation, conversation subject, the way of conducting a conversation with the child.

Rozmowa rodzica/opiekuna z dzieckiem

Współcześnie zwraca się uwagę na to, że umiejętności interakcyjne są ważnym elementem działań socjalizacyjnych podejmowanych przez osoby dorosłe wobec dziecka (Szlendak, 2011, s. 217). Przy tym każda para dorosły – dziecko rozwija własny styl interakcyjny (Schaffer, 2006, ss. 118-138), który służy m.in. socjalizacji. Natomiast rozwój więzi pomiędzy nimi zależy od umiejętności niewerbalnego i werbalnego reagowania przez dorosłego na sygnały płynące ze strony małego człowieka (Bowlby, 2021; Płopa, 2005, ss. 91-98). Kluczową rolę w pierwszym etapie życia pełnią przedwerbalne formy komunikacji (protodialogi) odbywające się podczas epizodów wspólnego zaangażowania (Schaffer, 1994, ss. 150-187), posiadające cechy późniejszej komunikacji. Mogą one być jej poprzednikiem, choć nie spełniają jeszcze kryteriów rzeczywistej rozmowy (Schaffer, 2006, s. 122). Rozmowę uznaje się za główny sposób porozumiewania się ludzi (Nęcki, 2000, s. 121), podstawowy wzorzec realizacji kompetencji komunikacyjnej (Kurcz, 2005, s. 152), wynikający z naturalnych potrzeb człowieka. Przebiega ona w określonych warunkach społecznych, kulturowych i psychologicznych (Żydek-Bednarczuk, 1994, s. 31). Jej istotą jest współdziałanie (Baylon, Mignot, 2008, s. 205) polegające na swobodnej wymianie ról nadawcy i odbiorcy, a jej podstawą – podzielenie pewnej pozajęzykowej wiedzy na temat świata, do której mogą odwoływać się osoby rozmawiające (Nęcki, 2000, s. 122). Przyjmuje strukturę otwartą, a każda kolejna sekwencja jest konsekwencją ją poprzedzających. Wypowiedzi nie są limitowane co do długości (Konieczna, 2009, s. 22), a jej przebieg jest nieprzewidywalny (Grabias, 2019, s. 94), trudno zatem zaplanować, w jaki sposób będzie realizowana. Rozmowa jest jedną z dwóch form komunikacji opiekuna i dziecka wyróżnionych w literaturze (drugą jest mówienie do dziecka). Znaczącą rolę pełni w niej dorosły. Od stylu jego mowy i intencji wchodzenia w interakcję z dzieckiem zależą te doznania komunika-

cyjne, które stanowią o doświadczeniu porozumiewania się (Rostańska, 2010, ss. 49-50). Rozmowa rodzica z dzieckiem jest relacją asymetryczną, zróżnicowaną ze względu na poziom kompetencji komunikacyjnych uczestników rozmowy (Rostańska, 2010, s. 62), różnicujące są zarówno kompetencje dziecka, jak i dorosłego. Odpowiedzialność opiekuna polega na podejmowaniu konwersacji na temat interesujący młodszego partnera interakcji, wymiany myśli o wspólnych sprawach i problemach, a jednocześnie tworzeniu dziecku warunków do ujawniania własnych poglądów, opinii i przekonań. Rodzice aranżują atmosferę poczucia równości osób, sprzyjającą otwartości i zwierzeniom (Harwas-Napierała, 2008, s. 25).

Metoda realizacji badań i grupa badawcza

Celem badania było określenie, w jaki sposób studentki kierunku pedagogika postrzegają i interpretują rozmowę dorosłego (rodzica/opiekuna) z dzieckiem. Studentki¹ (255 osób) poproszono o udział w badaniu sondażowym realizowanym przy wykorzystaniu kwestionariusza zawierającego pytania otwarte, zapewniające możliwość swobodnej wypowiedzi na zaproponowane tematy. Poproszono, aby uczestniczki przypomniały sobie rozmowy z najbliższymi z okresu swojego dzieciństwa, a następnie, aby odniosły się do wybranych kwestii dotyczących rozmowy dziecka z dorosłym (rodzicem/opiekunem). W niniejszym artykule podejmiemy próbę odpowiedzi na trzy spośród większej liczby problemów sformułowanych na potrzeby badań, a mianowicie:

1. Jaki czas na rozmowę dorosłego z dzieckiem studentki pedagogiki uznają za najbardziej właściwy?
2. Jakie tematy, zdaniem studentek pedagogiki, powinni podejmować rodzice w rozmowie z dzieckiem?
3. Jaki sposób prowadzenia rozmowy z dzieckiem przyszłe pedagodżki uważają za najbardziej pożądany?

Badanie zrealizowano w okresie grudzień 2019 r. – styczeń 2020 r.

Czas na rozmowę z dzieckiem widziany z perspektywy studentek pedagogiki

Studentki poproszono, aby spojrzały na własne doświadczenia z dzieciństwa oraz odwołały się do współczesnej wiedzy pedagogicznej, a następnie podjęły refleksję nad tym, jaki czas jest najlepszy, najbardziej właściwy na rozmowę opiekuna/rodzica z dzieckiem. Refleksje, którymi się dzieliły, były osobiste. Uczestniczki podkreślały

---

¹ W badaniu uczestniczyły kobiety.

znaczenie dyspozycyjności dorosłego do podjęcia i prowadzenia rozmowy oraz jego gotowość do wejścia w interakcje z dzieckiem. Za kluczowe dla 34,9% studentek było zaspokojenie potrzeb dziecka, na co wskazują następujące wypowiedzi: „Chciałabym, aby ze mną rozmawiano w każdej sytuacji, w której potrzebowałabym rady albo pomocy, w rozwiązaniu jakiegoś problemu. Oczekiwałabym chęci wysłuchania mnie, jakbym chciała wypowiedzieć się na jakiś temat” (45)², „Chciałabym, żeby odpowiadano na każdą moją potrzebę komunikacji i nie zostawiano jej bez odpowiedzi, zbywając, ignorując, niecierpliwiąc się itp. Czyli zawsze wtedy, kiedy chciałabym porozmawiać” (27), „Zawsze, kiedy mam pytanie, lub chcę kontaktu z drugim człowiekiem, bo mam coś do opowiedzenia, nie chciałabym być ignorowana” (62), „Chciałabym, żeby rodzice rozmawiali ze mną w momencie, gdy czuję potrzebę rozmowy oraz w sytuacjach, gdy wszystko nie jest dla mnie jasne oraz zrozumiałe. Chciałabym, żeby zawsze odpowiadali na moje pytania” (91), „Wtedy, kiedy czułabym taką potrzebę. Często potrzeby dzieci są ignorowane” (108). Z tych refleksji wynika, że dla studentek ważna jest gotowość dorosłego do wchodzenia w interakcję w dzieckiem, wtedy gdy w sposób bezpośredni lub pośredni sygnalizuje ono taką potrzebę. Wymaga to dużej wrażliwości opiekuna, uważności, koncentracji na dziecku (ten wątek zostanie rozwinięty w dalszej części rozważań). Znacząca część wypowiedzi (27,06%) eksponowała codzienne sytuacje jako te, w których powinna odbywać się rozmowa z dzieckiem, np. „Gdybym teraz była dzieckiem, chciałabym, aby rozmawiano ze mną jak najczęściej – w prozaicznych sytuacjach: jedząc wspólnie śniadanie, obiad i kolację, ale też w chwilach smutku, kiedy drugi człowiek może stanowić wielkie wsparcie” (43), „Chciałabym, żeby ze mną rozmawiano w każdym momencie: po obudzeniu, przy wyborze jedzenia, podczas ubierania, w przedszkolu, po odbiorze z przedszkola, podczas kąpieli, przed snem” (64). Niektóre osoby wskazywały określoną porę dnia właściwą, ich zdaniem, dla prowadzenia rozmowy. Najczęściej preferowano wieczór (7,84%), np. „Myślę, że wieczorem, przed snem to byłby idealny moment” (219), „Najlepsze są wieczorne rozmowy, więc uważam, że wtedy byłby najlepszy na to czas” (119), „Chciałaby, żeby rozmawiać ze mną wieczorem – kiedy skończymy czytać lub oglądać wspólnie bajkę, abym mogła się przytulić i zapytać o wszystko, co mnie trapi. Kiedy się czegoś boję lub jestem smutna” (39). Studentki wskazywały też, że momentem najlepszym do rozmowy jest czas po powrocie ze szkoły lub przedszkola (5,49%), np. „Na pewno chciałabym, żeby ze mną rozmawiali, kiedy wracam ze szkoły/przedszkola, jak było” (207), „Najbardziej rozmowy potrzebowałabym po szkole, żeby przez rozmowę utrwalić to, czego się w danym dniu nauczyłam, by wylać z siebie wszystkie emocje, zwłaszcza te złe” (182). Rozmowa ich zdaniem powinna być też prowadzona podczas posiłków (2,74%), np. „Zawsze,

² W nawiasie podajemy liczbę porządkową ankiety.

kiedy odczuwałabym potrzebę rozmowy, tzn. nie chciałabym sytuacji, w której osoba dorosła mówi mi, że to, o czym teraz chcę porozmawiać, jest nieważne i może porozmawiamy o tym jutro, a teraz mam zająć się czymś innym” (232), „W czasie obiadu. Wtedy dziecko spędza czas z rodzicem, co pogłębia ich więzi” (185). Ponadto 22,75% badanych wyraziło przekonanie, że dorosły powinien podejmować rozmowę z dzieckiem „zawsze”, „w każdej chwili”, „w każdej sytuacji”. Studentki uważały, że dziecko ma prawo do dialogu niezależnie od pory dnia i okoliczności, na co wskazują następujące wypowiedzi: „Gdybym dziś była dzieckiem, chciałabym, aby rozmawiano ze mną zawsze. Uważam, że rozmowa jest kluczem do wszystkiego” (3), „Chciałabym, żeby rozmawiano ze mną w każdym momencie. Kiedy zadam pytanie, kiedy jestem szczęśliwa, smutna, kiedy przeżyłam coś fajnego i chcę się tym podzielić ze wszystkimi dookoła, kiedy coś mnie boli, zawsze i wszędzie” (57), „W każdej sytuacji, lecz możliwie »na chłodno« – bez krzyków, kiedy się zaangażowałam innymi sprawami, a także w trudnych sytuacjach, szczerze, bez ukrywania, co się dzieje w świecie dorosłych” (74), „Rozmowa jest potrzebna w każdej sytuacji. Człowiek do rozwoju potrzebuje kontaktu z drugim człowiekiem, zarówno w chwilach radości, jak i smutku” (100), „Chciałabym, aby zawsze była taka możliwość oraz bym zawsze była wysłuchana z dużą ochotą i zaangażowaniem” (226). Natomiast 19,61% uczestniczek badania uznało, że rozmowa z dzieckiem powinna odbywać się szczególnie wtedy, gdy mierzy się ono z jakimś wyzwaniem czy trudnością: „Chciałabym, aby rozmawiano ze mną, kiedy coś się dzieje w mojej rodzinie, dotyczy moich najbliższych. To, że nikt mi nic nie mówi, nie znaczy, że nie czuję, że coś jest nie w porządku. Może kiedy mi ktoś o czymś powie, będę mogła powiedzieć, co myślę” (52), „Chciałabym, żeby ze mną rozmawiano wtedy, gdy mam na to ochotę, zmagam się z pewnymi problemami, intensywnie coś analizuję bądź przeżywam” (89), „Chciałabym, aby rozmawiano ze mną wtedy, kiedy miałam doła, stresowałam się. Rodzice bardzo się starali, aby tak było, jednak ja bardzo często ukrywałam swoje emocje – rodzice czasem nie byli w stanie zrozumieć, że jest coś nie tak, tłumiałam” (204), „Chciałabym, żeby rozmawiano ze mną w sytuacji, kiedy zmarł dziadek, w sytuacji, kiedy rozwodzili się rodzice i musieliśmy się przeprowadzić” (80). Innego zdania było 7,84% badanych, które uznały, że rozmowa rodziców z dzieckiem powinna odbywać się w wolnym czasie, kiedy nie ma innych spraw i obowiązków. Przykładami takiego przekonania są następujące wypowiedzi: „W każdej wolnej chwili, a nawet podczas oglądania filmu” (238), „Aby rozmawiano ze mną cały czas, w każdej wolnej chwili” (224). Ponadto 7,45% osób wskazało, że rozmowa dziecka w rodzicami/opiekunami jest istotna także w sytuacji, gdy w jego życiu czy wokół niego dzieje się coś ważnego, coś co je interesuje, absorbuje, jest źródłem emocji i przeżyć. Wskazują na to następujące odpowiedzi: „Chciałabym, by rozmawiano ze mną po ważnych dla mnie momentach [...]” (93) „Kiedy wykazuję zainteresowanie danym tematem”

(162), „W trudnych sytuacjach, a także w tych łatwych, aby po prostu rozmawiać o wszystkim, co dla dziecka jest ważne” (123), „Oczekiwałabym rozmowy po każdym wydarzeniu” (186).

Temat rozmowy z dzieckiem

Wypowiedzi studentek pozwoliły na wyłonienie czterech kategorii tematów rozmów z dzieckiem, które dotyczyły:

- spraw ważnych dla dziecka (56,07%),
- tematów dla niego przyjemnych (30,20%),
- tematów trudnych (29,80%),
- zagadnień codziennych (18,03%).

Z wypowiedzi części badanych wynika, że z dzieckiem należy rozmawiać o wszystkim (7,06%). W kategorii pierwszej, czyli rozmowy na ważne tematy, mieszczą się następujące zagadnienia wymienione przez uczestniczki badania: o tym, jak być dobrym, uczciwym człowiekiem, o emocjach, uczuciach, potrzebach, o planowaniu i zakładaniu rodziny, o upływie czasu, przeszłości i przyszłości, o mechanizmach rządzących światem, o tolerancji, o zmianach klimatu, o szczęściu, o seksualności człowieka. W kategorii drugiej wymieniono rozmowy: o pasjach, marzeniach, pomysłach, radościach, zabawie i zabawkach, bajkach i filmach, aktywności w czasie wolnym, świętach i świętowaniu, a także „zagadnienia niekoniecznie ważne w życiu”. W kategorii trzeciej mieszczą się np. tematy dotyczące zła, konfliktów (w tym konfliktów rówieśniczych) i ich rozwiązywania, zagrożeń, lęków, uzależnień, dorosłości i tego, co się z nią wiąże, choroby, odchodzenia, śmierci. W ostatniej kategorii wymieniono: zagadnienia związane mijającym/minionym dniem, funkcjonowaniem dziecka w przedszkolu, szkole.

Sposób prowadzenia rozmowy rodzica/opiekuna z dzieckiem

Wypowiedzi studentek odnoszące się do sposobu prowadzenia rozmowy rodzica/opiekuna z dzieckiem były osobiste i nacechowane indywidualnymi doświadczeniami oraz przeżyciami. Zapewne to sprawia, że są szczególnie wartościowe z perspektywy rodziców i opiekunów dzieci. Studentki wskazały na wiele istotnych cech komunikacji. Jedna czwarta badanych (25,1%) zwróciła uwagę na znaczenie szeroko rozumianego partnerstwa w rozmowie rodzica/opiekuna z dzieckiem. W wypowiedziach kobiety podkreślały konieczność zrównania pozycji rozmówców, np. „Chciałabym, żeby roz-

mawiano ze mną jak z dorosłym” (254), „Chciałabym, żeby rozmawiali ze mną [...] jak z osobą dorosłą” (250), „Chciałabym, żeby rozmawiano ze mną na równym poziomie, bez poczucia wyższości osoby dorosłej” (243), „Najbardziej bym nie chciała, żeby mnie dyskryminowano ze względu na to, że jestem dzieckiem” (221), „Chciałabym, aby rozmawiano ze mną na równi, żebym nie czuła się gorsza jako dziecko” (177), „Chciałabym, żeby rozmawiano ze mną jak po prostu z człowiekiem. Żeby traktowano mnie równo z innymi i żeby mnie nie odrzucono” (171). Niektóre w gorzkich słowach wyraziły swoje przemyślenia na ten temat, np. „Chciałabym, aby rozmawiano ze mną jak z istotą w pełni rozumną, a nie jak z niedoświadczonym i tym głupszym, ponieważ młodszym” (204), „Chciałabym, żeby rozmawiano ze mną tak, jak z normalnym człowiekiem. Dziecko rozumie bardzo dużo, a dorośli myślą, że dzieci nic nie rozumieją i odpychają dzieci od podejmowania nawet najprostszych decyzji” (154). Zwracały uwagę, że rozmowa dziecka i dorosłego nie może być monologiem tego drugiego np. „by nie był to monolog dorosłego” (133). Wśród kluczowych cech rozmowy wskazywały: szczerłość, otwartość, powagę, uwagę skoncentrowaną na dziecku, spokój, bepośredniość, zrozumiałość, troskę. Obrazują to dane zgromadzone w Tabeli 1.

Tabela 1.

Cechy rozmowy rodzica/opiekuna z dzieckiem w perspektywie studentek pedagogiki.

Źródło: badania własne.

Cecha	%	Przykładowe wypowiedzi studentek
Szczerłość	21,57	<ul style="list-style-type: none"> - „Chciałabym, żeby rozmawiano ze mną szczerze, nie okłamywano mnie” (237). - „Chciałabym, aby w miarę możliwości przekazywano mi prawdziwe informacje oraz szczerze odpowiadano na moje pytania” (233). - „Najważniejsza jest szczerłość i chęć odpowiedzenia na pytania” (288). - „Aby nie odpowiadać wymijająco, aby niczego nie ukrywać, brak tematów tabu” (215). - „Chciałabym, żeby rozmawiano ze mną na każdy temat w sposób szczerzy” (183). - „Chciałabym, żeby rozmawiano ze mną bez ukrywania różnych spraw” (173). - „Chciałabym, aby ta osoba była otwarta i szczerza i aby pokazywała świat takim, jakim jest, bez koloryzowania” (136)³. - „Chciałabym, żeby rozmawiano ze mną szczerze, bez tajemnic. Każdy mógłby mówić to, co czuje, i mógłby być sobą” (126).

³ Wypowiedź wskazuje na dwie cechy: szczerłość i otwartość w relacji dorosłego z dzieckiem.

Cecha	%	Przykładowe wypowiedzi studentek
		<ul style="list-style-type: none"> - „Chciałabym, żeby dorośli byli szczerzy i żeby mnie nie okłamywali” (91). - „Chciałabym, aby rozmawiano ze mną szczerze [o] wszystkim, nawet jeśli prawda byłaby bolesna” (80). - „Chciałabym, żeby rozmawiano ze mną szczerze i otwarcie na trudne tematy, o których niekoniecznie chce się rozmawiać z dzieckiem. Co ważne – bez zbędnych obaw o nieumiejętność zrozumienia sytuacji” (43)⁴. - „Chciałabym, żeby odpowiadano mi szczerze na pytanie. Nie wymyślać bajek” (39).
Spokój	17,25	<ul style="list-style-type: none"> - „W sposób spokojny i wyrozumiały, okazując cierpliwość” (17)⁵. - „Przede wszystkim na spokojnie. Chciałabym zostać wysłuchana do końca, bez komentowania w połowie. Nie chciałabym, aby od razu obwiniali mnie za różne problemy, ale potrafili spokojnie spojrzeć” (85). - „Chciałabym, aby dorośli komunikowali się ze mną w sposób szczerzy i ze spokojem. Aby zawsze mnie wysłuchali i rozwiali moje wątpliwości czy znaleźli odpowiedzi na nurtujące mnie pytania” (89)⁶. - „Chciałabym, aby osoba, która ze mną rozmawia, była spokojna i mówiła spokojnym, opanowanym głosem” (94). - „[...] spokojnie, bez nerwów i krzyku” (108). - „Chciałabym, żeby rozmawiano ze mną na spokojnie, aby emocje nie brały góry” (130). - „W sposób spokojny, dziecko powinno czuć się bezpiecznie. Podnoszony głos nie wpływa pozytywnie na relację [z] dzieckiem” (164). - „Chciałabym, aby podczas rozmowy był spokój dookoła mnie” (184). - „[...] na spokojnie, z chęcią, bez krzyków i pretensji” (203).
Uwaga skoncentrowana na dziecku	15,69	<ul style="list-style-type: none"> - „Chciałabym, żeby skupiali się, gdy ze mną rozmawiają, a nie zajmowali się wszystkim innym i żeby tłumaczyli mi, o co chodzi” (12). - „[...] niech sprawiają, że będę chciała z nimi rozmawiać” (40). - „Chciałabym, żeby poświęcano mi uwagę” (46). - „Chciałabym, żeby mnie słuchano, bo w momencie kiedy mam coś do powiedzenia i może nie jest to zbyt mądre, to ma dla mnie ogromne znaczenie, żeby być słuchanym. Nikt z nas nie lubi, kiedy się go nie słucha” (57).

⁴ Wypowiedź wskazuje na dwie cechy: szczerość i otwartość w relacji dorosłego z dzieckiem.

⁵ Wypowiedź wskazuje na trzy cechy: spokój, wyrozumiałość i cierpliwość.

⁶ Wypowiedź wskazuje na dwie cechy: spokój i szczerość.

Cecha	%	Przykładowe wypowiedzi studentek
Powaga w podejściu do dziecka	15,29	<ul style="list-style-type: none"> - „[...] żeby pytano mnie, co czuję, co myślę, co jest dla mnie ważne. Żeby słuchano mnie z zaangażowaniem i z zainteresowaniem” (64). - „Chciałabym, by dorosły w pełni skupił się na tym, co mówię. Chciałabym też, by starał się zrozumieć moje problemy, by potrafił się wczuć w moją sytuację” (114). - „Chciałabym, aby rozmawiano ze mną w sposób dający mi poczucie, że jestem ważna, z zainteresowaniem i próbą pomocy w sytuacjach tego potrzebujących” (116). - „Chciałabym, aby wysłuchali mnie, aby uszanowali to, że chcę im coś powiedzieć, że jest to dla mnie ważne” (122)⁷. - „Chciałabym, aby rodzic słuchał mojej odpowiedzi podczas rozmowy, a nie udawał, że mnie słucha” (207). - „[...] bez skupienia uwagi na telefonie, TV, tylko na mnie” (247). <hr/> <ul style="list-style-type: none"> - „Chciałabym, żeby rodzice rozmawiali ze mną poważnie, ponieważ wiedza czerpana od rodziców jest najważniejsza” (3). - „Chciałabym, żeby traktowano mnie poważnie, bez względu na to, ile mam lat. Każdy ma swoje problemy, czy zadowolenia adekwatne do swojego wieku. To, że zwierzyłam się np. rodzicom z jakiejś trudności, przykrości, a zostałyby to zbagatelizowane, mogłoby doprowadzić do wycofania, czy zamknięcia z mojej strony” (6). - „Chciałabym, żeby rozmawiano ze mną bardziej na poważnie, na różne ciekawe tematy, które teraz mnie interesują oraz żeby nie bagatelizowano mojego zdania oraz odczuć na dany temat. Chciałabym, żeby mnie nie ignorowano” (45). - „[...] żeby moje problemy były traktowane poważnie oraz bez przekonania, że jestem za mała, żeby zrozumieć” (55). - „[...] żeby nie bagatelizowali tego, co mówię” (75). - „[...] chciałabym, żeby moje wtedy duże problemy i troski nie były traktowane jako mało ważne, nieistotne dla dorosłych” (77). - „Na pewno chciałabym, aby dorośli traktowali moje słowa i zdania na poważnie. Nie lekceważyli mojego stanowiska tylko dlatego, że jestem dzieckiem i co ja tam mogę mieć do powiedzenia. Chciałabym, aby rozmawiali ze mną o planach, w które też miałabym ingerować, a nie zakładali wszystko za mnie z góry” (86). - „[...] tak, bym czuła, że jestem ważna. Że to, co powiem, kogoś obchodzi i ma jakieś znaczenie” (141).

⁷ Wypowiedź odnosi się też do innej kategorii, którą jest szacunek dla dziecka.

Cecha	%	Przykładowe wypowiedzi studentek
Otwartość	13,33	<ul style="list-style-type: none"> - „Chciałabym, aby rozmawiano ze mną w sposób otwarty, aby żaden temat nie był krepujący dla osoby, która go ze mną porusza” (251). - „Otwarcie, bez kłamstw, aby mówiono nie tylko o zaletach, ale także o wadach” (247). - „Chciałabym, żeby mówiono otwarcie o różnych rzeczach, żeby nie pomijać pewnych kwestii, bo »i tak nie zrozumie«” (235). - „[...] aby wprost odpowiadali na nie [pytania], aby nie szukali wymówek i pokrętnych odpowiedzi. Najważniejsza jest szczerłość i chęć odpowiedzenia na pytania. Ważny jest również spokój w udzielaniu odpowiedzi” (228)⁸. - „Chciałabym przede wszystkim [...] otwartej rozmowy, w której można pytać równocześnie i później odpowiadać” (142). - „Chciałabym, żeby rozmawiano ze mną otwarcie, żeby odpowiadano na wszystkie moje ciekawskie pytania” (92). - „[...] bez ukrywania, owijania w bawełnę tych nieco trudniejszych tematów, bo zatajanie istotnych rzeczy jest moim zdaniem bardzo złe” (82).
Zrozumia- łość komu- nikatów	10,98	<ul style="list-style-type: none"> - „Chciałabym, żeby rozmowy były spokojne i zrozumiałe dla mnie jako dziecka, co nie oznacza, że nie chciałabym słyszeć wyszukanego słownictwa, ale musiałyby być używane w takim kontekście, żebym zrozumiała” (10)⁹. - „Chciałabym, żeby dorośli mówili językiem zrozumiałym dla mnie samej. Dziecko czuje i widzi więcej, niż nam się wydaje” (11). - „Chciałabym, aby dorośli tłumaczyli mi rzeczy, tematy, które kiedyś uważane były tylko jako »tematy dla dorosłych«” (14). - „Chciałabym, by używali prostego, komunikatywnego języka i wszystko wyjaśniali krok po kroku” (58). - „Chciałabym, aby rodzice tłumaczyli mi każde zachowanie, przpracowywali ze mną dany problem” (65). - „Myślę, że chciałabym, aby moi rodzice tłumaczyli mi wiele rzeczy, żebym mogła to na swój sposób zrozumieć” (71). - „Chciałabym, żeby objaśniano mi wszystkie niejasne dla mnie sprawy” (167).

⁸ W tej wypowiedzi wskazano na trzy kategorie: otwartość, szczerłość i spokój.

⁹ Wypowiedź odnosi się również do kategorii spokoju.

Cecha	%	Przykładowe wypowiedzi studentek
Poprawność językowa	9,02	<ul style="list-style-type: none"> - „Chciałabym, aby rozmawiano ze mną poprawnie, czyli mam tutaj na myśli, aby nie używać słynnych zdrobnień, które często stosujemy, rozmawiając z dziećmi” (7). - „Nie w dziecinny sposób, aby nie opowiadali o czymś, spieszczając, pomijając części, których dziecko nie wie, nie rozumie” (20). - „[...] bez używania niezrozumiałych słów, bez zdrabniania wszystkich wyrazów w zdaniu” (62). - „[...] nie używając infantylnego słownictwa” (118). - „Chciałabym, żeby rozmawiano ze mną normalnie, bez zdrobnień i śmiesznych wyrazów” (210).
Troska	4,70	<ul style="list-style-type: none"> - „Dobrze by było, gdyby rodzic wykazywał dużo empatii i podzielał emocje, które mi towarzyszą podczas rozmowy na dany temat. Nie chciałabym być wyśmiana ani skrytykowana przez to, co chciałam powiedzieć osobie dorosłej” (56). - „[...] Chciałabym, żeby byli wobec mnie życzliwi, empatyczni. By cierpliwie słuchali moich pytań i na nie odpowiadali” (75)¹⁰. - „Żeby mnie wysłuchano do końca, w sposób delikatny i czuły, na spokojnie” (144)¹¹. - „Ze zrozumieniem (wrozumiałością) i spokojem, cierpliwością, ciepłem” (229)¹².
Dostosowanie do wieku	4,70	<ul style="list-style-type: none"> - „Chciałabym, aby dorośli dostosowali język do mojego poziomu rozwoju oraz moich umiejętności komunikacyjnych” (8). - „W sposób szczery, ale też adekwatny i dostosowany do dziecka, to znaczy, żeby dorośli potrafili mi wytłumaczyć różnego rodzaju zjawiska w sposób przystępny, łatwy do pojęcia, wyobrażenia” (22)¹³. - „Chciałabym, żeby ze mną rozmawiano w sposób adekwatny do mojego wieku, wyjaśniając to, czego nie rozumiem” (48)¹⁴. - „Chciałabym, aby poruszano wszystkie tematy, ale w sposób i językiem dostosowanym do wieku. Takie podejście pozwala szybciej przyzwyczaić się i zrozumieć nawet trudne aspekty życia” (131)¹⁵.

¹⁰ W tej wypowiedzi wskazano na dwie kategorie: troskę i cierpliwość.

¹¹ W tej wypowiedzi wskazano również na kategorię spokój.

¹² W tej wypowiedzi wskazano również na inne kategorie: spokój i cierpliwość.

¹³ W tej wypowiedzi pojawia się też kategoria szczerości.

¹⁴ W tej wypowiedzi pojawiła się też kategoria komunikatu zrozumiałego dla dziecka.

¹⁵ W tej wypowiedzi pojawiła się też kategoria komunikatu zrozumiałego dla dziecka.

Cecha	%	Przykładowe wypowiedzi studentek
		- „Chciałabym, żeby rozmawiano ze mną jak z osobą dorosłą, ale na tematy dotyczące dzieciństwa i pasujące do mojej kategorii wiekowej” (150) ¹⁶ .
Cierpliwość	3,92	- „W sposób spokojny i wyrozumiały, okazując cierpliwość” (17) ¹⁷ . - „Chciałabym, aby rozmawiano ze mną cierpliwie, żebym widziała zainteresowanie tematem, o którym mówię” (56) ¹⁸ . - Cierpliwie, żeby wyczerpująco odpowiadano na moje pytania, nawet gdyby trzeba było powtórzyć tę samą odpowiedź kilka razy. Żeby odpowiadano mi na wszystkie pytania, nawet te, które wydawałyby się dziwne, głupie, oczywiste” (64) ¹⁹ . - „Żeby cierpliwie mnie wysłuchano, żebym dostała czas na to, żeby dobrze wszystko przekazać” (145).

Studentki zwróciły też uwagę na inne cechy rozmowy rodzica/opiekuna z dzieckiem. Wskazały np., że rozmowa powinna odbywać się bezpośrednio po jakimś wydarzeniu ważnym dla dziecka, powinna być prowadzona z miłością i szacunkiem, w przyjaznej atmosferze. Zaznaczyły, że ważne, aby prowadzić ją w sposób dla dziecka interesujący. Dorosły powinien być w nią zaangażowany, żeby zachęcić dziecko do wymiany zdań, ale jednak nie nachalny, natarczywy, narzucający się. Zdaniem studentek ważne jest to, aby dziecko otrzymało informację szczegółową, wyczerpującą, rzeczową.

Wnioski

Z wypowiedzi studentek wyłania się obraz idealnej rozmowy rodzica z dzieckiem. Zawiera on jednak wiele spostrzeżeń cennych dla rodziców i opiekunów. Widzimy też subiektywne refleksje, odwołujące się do własnych doświadczeń. Zdaniem przyszłych pedagogów rozmowa rodzica/opiekuna z dzieckiem powinna odbywać się w sposób partnerski i bezpośredni, wtedy gdy dziecko tego potrzebuje i sygnalizuje to pragnienie. Powinna być prowadzona niezależnie od sytuacji i zewnętrznych okoliczności, a uważny, wrażliwy dorosły musi umieć dostrzec przejawy potrzeby komunikacyjnej dziecka i właściwie na nią zareagować poprzez podjęcie dialogu. Rozmowy powin-

¹⁶ W tej wypowiedzi pojawiła się też kategoria partnerstwa.

¹⁷ W tej wypowiedzi pojawiła się też kategoria spokoju.

¹⁸ W tej wypowiedzi pojawiła się również kategoria zainteresowania okazywanego dziecku.

¹⁹ W tej wypowiedzi pojawiła się też kategoria komunikatu wyczerpującego potrzebę poznawczą dziecka.

ny koncentrować się wokół zagadnień ważnych dla dziecka, tematów codziennych, atrakcyjnych dla niego i przyjemnych, ale nie powinno się unikać spraw trudnych. Za najważniejszą cechę takiej rozmowy studentki uznały szczerłość. Wysoko oceniły też atmosferę spokoju, umiejętność koncentracji uwagi na dziecku, poważne podejście do rozmówcy, otwartość i klarowność komunikatów formułowanych przez dorosłego. Wśród istotnych cech rozmowy wskazały też poprawność językową, cierpliwość dorosłego, troskę o dziecko, dostosowanie formy wypowiedzi do wieku, potrzeb i możliwości małego człowieka.

Bibliografia

- Baylon, Ch., Mignot, X. (2008). *Komunikacja*. Kraków: Flair.
- Bowlby, J. (2021). *Przywiązanie*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Grabias, S. (2019). Język w procesie interakcji: Biologiczne i społeczne uwarunkowania zachowań językowych. W: M. Kielar-Turska, S. Milewski (red.), *Język w biegu życia* (ss. 60-99). Gdańsk: Harmonia Universlislis.
- Harwas-Napierała, B. (2008). *Komunikacja interpersonalna w rodzinie*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM.
- Konieczna, A. (2009). *Analiza struktury interakcji w sytuacji rozmowy nauczycieli z rodzicami o problemach szkolnych ucznia*. Warszawa: Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej.
- Kurcz, I. (2005). *Psychologia języka i komunikacji*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Nęcki, Z. (2000). *Komunikacja międzyludzka*. Kraków: Antykwa.
- Płopa, M. (2005). *Psychologia rodziny: Teoria i badania*. Kraków: Oficyna Wydawnicza Impuls.
- Rostańska, E. (2010). *Dziecko i dorosły w rozmowie: Doświadczenie komunikacji. Odniesienia edukacyjne*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- Schaffer, H.R. (1994). Epizody wspólnego zaangażowania jako kontekst rozwoju poznawczego. W: A. Brzezińska, G. Lutomski (red.), *Dziecko w świecie ludzi i przedmiotów* (ss. 150-188). Poznań: Zysk i S-ka.
- Schaffer, H.R. (2006). *Rozwój społeczny: Dzieciństwo i młodość*. Kraków: Wydawnictwo UJ.
- Szlendak, T. (2017). *Socjologia rodziny: Ewolucja, historia, zróżnicowanie*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Żydek-Bednarczuk, U. (1994). *Struktura rozmowy potocznej*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.